

A R T E S A D E L L E I D A

LA FEMOSA

REVISTA D' OPINIÓ I D' INFORMACIÓ LOCAL
núm. 139 - novembre 1992

MARIUS TORRES dins dels DIVENDRES CULTURALS

PÒRTIC

Les modes van i vénen com un etern i repetible cicle de gustos i aptituds. No hi ha cap moda que sigui lletja pels seus seguidors; unes atreuen més adeptes que altres, unes incideixen més en els ciutadans, unes altres provoquen fortes divergències. No hi ha, però, cap moda pitjor que les que generen odi; odi a tot allò de diferent que hi ha en altri. Aquesta moda de creure's superior als altres, d'estar per sobre de les altres persones, creure's diferent i millor que l'altra gent és la moda que sembla que està tornant. No sabríem dir (ningú ho sap) perquè una moda que ja havia prescrit el seu reialme, que ja semblava oblidada, tot d'un cop torna. Torna en forma de petites sotragades, minúscules explosions que auguren (com si d'un volcà es tractés) una fatal erupció...

El nostre país, en aquest aspecte, no és ben bé allò que en diríem una bassa d'oli, ja que ara i adés petits accidents vénen a donar-nos, de tant en tant, un sobresalt, com un toc d'atenció per fer-nos estar sempre a l'aguait. No som pas diferents dels altres i aquí, com a tot arreu, hi ha de tot i potser més de dolent que de bo, però com que tot i tothom, en molts aspectes, pot millorar, cal que, la gent que ens sentim preocupats per aquest rebrot (i això de rebrot, és una manera de dir) de la xenofòbia, prediquem amb l'exemple, del que diem, i els nostres actes hi vagin en consonància. No hi pot haver dues maneres de fer. Si nosaltres sabem i admetem (això darrer costa molt més) que totes les persones som iguals malgrat el color de la pell, la religió que professem o la llengua que parlem, així

hō hem de manifestar, sempre obertament, i amb convenciment, davant de qui sigui.

Al nostre país, malgrat tot (o per sort) no hi ha començat mai cap moda, ni bona ni dolenta, sempre hem seguit, més tard o d'hora, les modes que ens han arribat de més enllà de les nostres fronteres lingüístiques. Unes més massivament i altres d'una manera més minoritària, però les modes que hem seguit han estat sempre forasteres. Catalunya sempre ha estat un país tolerant amb els forasters (amb petites excepcions històriques que confirmen la regla) i és per això mateix que hauríem de procurar, amb l'esforç que calgui, que aquest intent de reviscolar la

xenofòbia no trobi caliu entre nosaltres.

Tot això que hem anat dient, potser només és ganes de parlar i aquesta por del retorn de la intolerància és del tot infundada. Pensem (volem ser optimistes) que una moda no retorna perquè algú (o algun sector minoritari) vulgui desenterrar-la; les modes tornen (ens referim a aquesta mena de modes) quan un sector important de la població li dóna suport. No és aquest el nostre cas i per això, com dèiem més amunt, cal que tots treballeu de ferm perquè aquest (o aquests) sector intolerant de la nostra societat no puguin propagar-se més enllà de les parets de la seva pròpia marginació.

LA FEMOSA

REVISTA D'OPINIÓ I D'INFORMACIÓ LOCAL

NÚM. 139
NOVEMBRE 1992

EDITA: AGRUPACIÓ CULTURAL
"LA FEMOSA"
CARRER DELS GALLART, 7
ARTESA DE LLEIDA

SEGONA ÈPOCA

DIPOÏIT LEGAL: L-264 - 1981

AMB EL SUPORT DE:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Diputació de Lleida

ÍNDEX

PÒRTIC / 1

CANVIS DE DIRECCIÓ
CULTURAL / 4
Per A. Costafreda

NOTES I NOTÍCIES / 7

UN SERVEI AL MARGE / 9
Per Pere Arnau

VENEDORS / 11
Per Felip II

TREBALLS ESCOLARS / 14

ENTRETENIMENTS / 16
Per M. N.

AMB POQUES PARAULES / 18
Per Felip Gallart i Fernández

TIPUS RETROSPECTIUS / 20
Per Jomaes

CARTES A UN PSICÒLEG / 22
Per Catxepet

FOLKLORE ARTESENC / 24
Per A. C.

Els articles i opinions que apareixen a les planes de LA FEMOSA reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

CANVIS DE DIRECCIÓ CULTURAL

"La cultura és allò del qual es parla més (dóna prestigi), però com que no dóna vots (als polítics) és allí on l'administració destina menys recursos". D'això, més o menys, vam estar parlant (fa uns quans dies) amb Eugeni Nadal (Director Territorial de Cultura de la Generalitat a Lleida) quan uns quants membres de l'Agrupació Cultural "La Femosa" vam anar a trobar-lo per a reclamar-li unes subvencions per activitats culturals que havíem demanat i que, inesperadament des de Barcelona, ens les van negar amb l'escusa que no hi havia diners. No és sorprenent això, ja que quan en algun lloc falta diners són dels pressupostos de Cultura que es retallen i no d'altres sectors de l'administració. De tot el que vam parlar amb el senyor Nadal hi ha una cosa en que estic plenament d'acord i és que, la

cultura hauria de ser cosa de l'administració (de la cultura local, hauria de ser els ajuntaments els que se n'haurien de cuidar) i que les entitats culturals només haurien de tenir cura de fer coses pels seus associats. Dit en altres paraules; associacions com "La Femosa" no haurien d'intentar fer tasques de "govern" (treballar per fer creixer la cultura del poble), ja que per això hi ha l'Ajuntament i és, doncs, l'Ajuntament el que s'hauria de preocupar, amb els seus recursos econòmics, fer tot el possible per fer creixer la cultura dins el seu municipi. Quan les entitats culturals volen suplir l'Ajuntament en aquestes tasques, vol dir que alguna cosa no va bé.

Anys endarrera que l'administració no es gastava ni un duro en fer cultura (i menys cultura catalana que estava tan

mal vista) tenia un sentit que les associacions suplissin l'administració i a força de voluntariarisme treballar per catalanitzar el país tot fen creixer dins la societat l'interès, la comprensió i l'estima cap a la nostra llengua i cultura. Ara però que els temps han canviat, les associacions només hauria de tenir cura dels interessos dels seus associats. Les tasques de culturalitzar els municipis ha d'estar vetllada pels ajuntaments.

De tot això, si bé hi estic plenament d'acord, n'hauríem de parlar des de diferents angles, ja que, retornant a les paraules que encapçalen aquest escrit, als ajuntaments (el nostre no és cap excepció) els preocupa més el bon estat d'una claveguera, del bon funcionament d'un fanal o la recollida de deixalles que no si els seus convilatants cada cop són més tancats de mòllera. És per això que malgrat tot, crec, la feina de les associacions culturals encara és (i potser ho seguirà sent per molts anys) la de suplir (amb els recursos que siguin) la manca de voluntat o

d'interès de les administracions locals per la cultura, i això per unes raons molt simples i fàcils d'entendre, que ja hem insinuat més amunt.

Es innegable que dins de tots els ajuntaments (al nostre ens constata explícitament) hi ha persones preocupades per la cultura, però també és un fet quotidià que els pressupostos que molts ajuntaments destinen a activitats culturals van a parar a altre partides considerades (en el seu moment) prioritàries, i això no passa només una vegada sinó que passa gairebé sempre. Al nostre poble, per exemple, es van gastar uns quan milions de més (dels que estaven pressupostats) en acabar les piscines municipals, sense que passés res, sense que ningú protestés i en canvi el nostre ajuntament no s'atreuït mai a gastar-se cent mil pessetes de més per fer actual (vull dir més vàlida) la Setmana Cultural. Els pressupostos destinats a cultura sempre s'ajornen fins l'any que ve, sense pensar (potser sí que s'hi pensa, però no es vol dir) que l'any que ve també sortirà (com sempre) al-

guna cosa "prioritària" més important que la cultura...

Potser si que les persones que som en una associació cultural com "La Femosa" ens hauríem de preocupar només de les coses internes de l'agrupació i mirar aquesta com una cosa pri-

vada. Però en una societat com la nostra i en un poble petit com el nostre, esperar que tot ho faci l'ajuntament es esperar que faci figures l'om. Si som aquí hi som per alguna cosa més que per dir, només, que hi som.

A. Costafreda

DIVENDRES CULTURALS:

13.11.92

Carles Porta

NOTES I NOTÍCIES

PER TOTS SANTS CASTANYES

D'any en any, els nois i noies de vuitè de l'escola d'Artesa, durant el dia de la castanyada, revetlla del dia de Tots els Sants, torren castanyes a la Plaça Major, venent-les a tothom que passa, i re-

partint-les per tot el poble.

La finalitat no és altra que, valgui la redundància, començar a treure's les castanyes del foc, i arreplegar algun dret per a l'excursió que desitgen fer a fi de curs.

CURSETS, XERRADES I CONFERÈNCIES

Sembla que la tardor sigui l'època més escaient per a realitzar qualsevol mena d'activitat en el municipi.

Així sense anar més lluny aquest mes de novembre la Unió de Pagesos, l'Ajuntament de la vila, i l'area de Defensa dels Vegetals, ha programat i iniciat un seguit de xerrades, col.loquis, disertacions i fins i tot un curs vers temes del món de la pagesia.

Per altra banda l'Agrup-

ció Cultural "La Femosa", qui és qui s'encarrega alhora d'editar aquesta revista, ha organitzat novament els "Divendres Culturals", durant els quals cada divendres al vespre es realitza o bé una xerrada, o bé una projecció de videos, o bé recital de poesies o bé teatre, o bé... acompanyats d'una cremadeta de rom, de tot això se'ns informa mensualment per mitjà del triptic informatiu corresponent.

SOL.LICITUDS D'OBJECTORS

L'ajuntament d'Artesa va acordar a la sessió plenària del dia 26 de novembre del 1992, sol.licitar la inclusió del mateix com a entitat col·laboradora en el règim de la prestació social substitutòria, de tal manera que si el Consell Nacional d'Objecció de consciència ho accepta, Artesa podrà rebre objectors de consciència, que són aquells nois que ha manifestat la seva negativa al servei militar i han escollit alternativament, l'objecció de consciència, havent

d'executar en lloc del servei militar tasques d'utilitat pública.

Així l'ajuntament presentarà uns programes de sol.licitud al C.N. d'Objecció que en cas de ser concedits serien tasques d'interès social i públic que revertirien sobre el nostre municipi, i on es procuraria que tots els nois d'Artesa que ho desitgin pugui dur a terme l'objecció de consciència sense haver de desplaçar-se a altres llocs.

HUMOR

UN SERVEI AL MARGE

No és la nostra intenció fer ara un panegíric de l'Agrupació Cultural "La Femosa", però sí que voldríem subratllar una cosa que no hem vist reflectida en lloc (ens referim en cap dels escrits publicats en aquesta revista en commemoració dels vint-i-cinc anys de l'entitat) i que per a nosaltres té molta importància per al nodriment cultural del nostre poble.

L'Agrupació Cultural "La Femosa" durant aquests vint-i-cin anys que té de vida, ha organitzat tota mena d'activitats culturals, lúdiques i, fins i tot, esportives, a més a més de la tasca continuada de publicar aquesta revista que porta el seu nom i un seguit d'altres petites publicacions. Tot això és el que fa possible que "La Femosa" pugui donar un

altre servei, un servei afegit a tot això (al marge de tot això) i és aquest servei, com dèiem al començament, el que voldríem subratllar:

Com una cosa inevitable, "La Femosa", en el transcurs dels anys ha anat enmagatzemant tot tipus d'informació, ja sigui a les pàgines d'aquesta revista, ja sigui als calaixos del seu arxiu. Si "La Femosa" fos una màquina, diríem que fora el més semblant a un ordinador amb tota la informació embotida dins la seva "memòria" peculiar de tot el que se sap del poble d'Artesa i el seu entorn. Això que diem, per a nosaltres és importantíssim i pensem que no s'ha valorat prou però ara que cada dia al nostre poble hi ha més estudiants que han d'escriure algun article (com treball d'estudi) sobre el

seu poble, els hi és molt útil tota aquesta memòria, i no només els estudiants d'Artesa, ja que en altres qüestions, com en l'arqueologia, també serveix

per tota la comarca.

Pensem que això està molt bé i per això hem cregut necessari de comentar-ho aquí.

Pere Arnau

DIVENDRES CULTURALS:

20.11.92 Ramon Morell

VENEDORS

N'hi ha de tots colors i edats tot i que he d'admetre que quan el que sota la forma de gros i respectable pare de família entra al, despatx no tremolo, però gairebé. Els que tenen la lliçó més ben apresada són els de llibres, de tal forma que quan demostres un mínim d'afany per la cultura o pel coneixement, ja tens sobre la teva taula un immens catàleg desplegable, on en mil coloraines escampades et trobes l'última edició de la forma més arcaica de transmissió d'idees i d'intoxicació de pensaments que existeix.

Està clar que podria admetre públicament i davant d'un desconegut que sóc un ruc de mena i sense propòsit d'esmena, però encara no m'hi he atrevit. Si la part contrària aconseguix que els teus documents desapareguin sota l'aluvió de paper "couché" extra satinat,

ja pràcticament pots donar-te per perdut, no tens pas res a fer. Et queda el darrer recurs de la crisi econòmica particular i que el nivell de compres de paper ja està saturat, però, ¿qui es nega a distreure dues mil pessetes cada mes per tal que no augmenti el percentatge d'editorials en fallida, ni el nombre d'abstenis del saber, per miler d'habitants?.

Ben bé no sé si acabo comprant els pensaments d'un senyor o els esdeveniments del país, o el que realment pago i em vénen: és la llibertat de poder continuar amb la tasca que de tant en tant sento que m'esclavitza, procuro això sí, que els terminis siguin com més millor, que em durin els rebuts mensuals, si pot ser un parell d'anys. Així, al proper li podré dir que el meu pressupost per a cultura ja està esgotat per aquest temps, quan això

passa se n'anirà dolgut amb mi però també amb ell mateix per no haver vingut abans, però aquest és el seu problema no pas el meu i jo estaré més tranquil.

A més d'aquests peons habilidosos del màrqueting, pots trobar-te, cada dia més, d'altres més perillosos. Coneixen millor que la guàrdia urbana la densitat de cotxes i per quins carrers i quines cruïlles passa la majoria del trànsit de les nostres viles. A ben segur que han mesurat la capacitat de despesa humana i saben si hi ha diferència entre els dies de pluja i els dies que enlluerna el sol, o si a la primavera hi floreixen millors sentiments, o si la boira de l'hivern ens fa més compassius que la calor de l'estiu. No els cal ni cap curs de formació, i la seva venda és ràpida i crua, si et resisteixes, com jo fa poc, et poden aviar alguna llàgrima demanant que era per a no sé quins medicaments, tot i que a la cara pagava que era per al gra de cada dia.

Fa cosa de quinze dies vaig trobar-me'l un en un semà-

for, les meves monedes soltes; eren poques a més d'algunes de 100 pessetes; vaig optar per donar-li les de més baix valor, a canvi del seu producte; amb la poca llum que hi havia sota les faroles del carrer va comprovar que el seu negoci havia estat magre, tot i que el preu del paquet en qualsevol lloc, era una quarta part del que vaig donar-li, però li va semblar poc, i enfurismat va anar-se'n cap a la vorera i començà a cridar. Està clar que no hi havia temps per a fer-li veure que tot plegat no hi havia perdut res, però va preferir reneegar contra mi i tots els meus avantpassats, tot i que va aconseguir el seu propòsit de fer-me sentir més malament, tant que en agafar la carretera vaig llançar el seu producte per la finestra, rabiós contra mi i contra ell.

De fet, poques vegades es dóna una identitat tal entre el venedor i el producte, aquest sol ser o un servei de neteja de vidres, o un mocadors de paper d'un sol ús, d'aquells que una vegada emprats són un residu més, com la persona que

te'ls ofereix, que sembla ja haver fet tot el que podia i ara assoleix, amb més o menys acceptació el seu paper de marginat, de rebuig de la societat. Sigui com sigui ho acceptem com tantes estafes estandaritzades, que abunden encara més pels voltants de Nadal, com una pena de peatge per anar per la vida per una ruta paralela a la seva, tot separat per la sùtil línia que hi ha entre explotats i explotadors, entre marginats i marginadors.

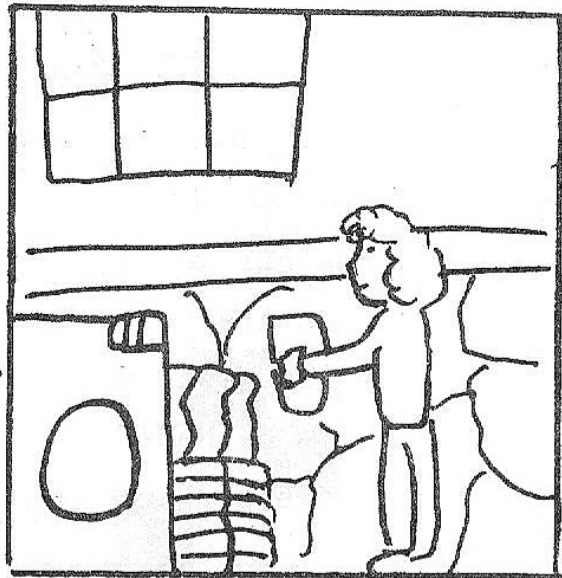
Amb un paquet de mocadors, intenten recordar-nos que la solidaritat no és una paraula d'arrel i desenvolupament polacs, sinó que la seva plena acceptió aconsegueix molt més contingut si ho sòm amb els desheredats de la vora, dels que viuen dues portes més enllà. Aquests són una crua i diària demostració que el sistema no acaba de funcionar, o que si ho fa, n'hi ha alguns

'cada vegada més) que van quedant fora. Els hipòcrites com jo ja tenim tot un estol d'excuses, que si ja paguem els nostres impostos i aquests problemes ho hauria de fer l'Estat la Generalitat o qui sigui, que si no es pot ajudar a qui no s'ajuda, etc. El cert és que ens molesten com una mena de brossa a l'ull, tot i que podem fer donatius per a llunyans països, dels que de tant en tant ens regalen els telenotícies de torn (millor a l'hora dels àpats, que té més efecte), imatges d'aquelles que valen més que mil paraules de criatures famèliques, i adults amb la mirada i l'afany de viure perduts. Amb una mica de sort els hi farem arribar el nostre donatiu o la nostra roba usada, però si el veí passa fred o gana, millor que es busqui una cantonada, en la qual vendrà mocadors de paper.

Felip II

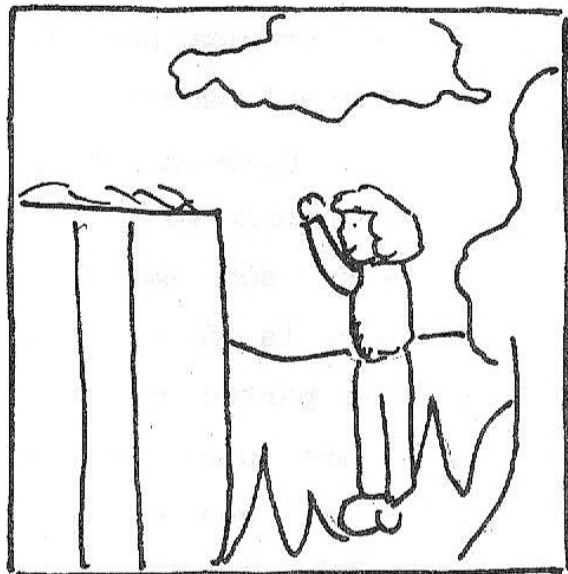
A ARTESA HI HA UNA MOGUDA
PER A CONSERVAR LA NATURA

ELS ALUMNES DELS "TILERS"
AJUDEN A RECICLAR FERROS I PAPERS

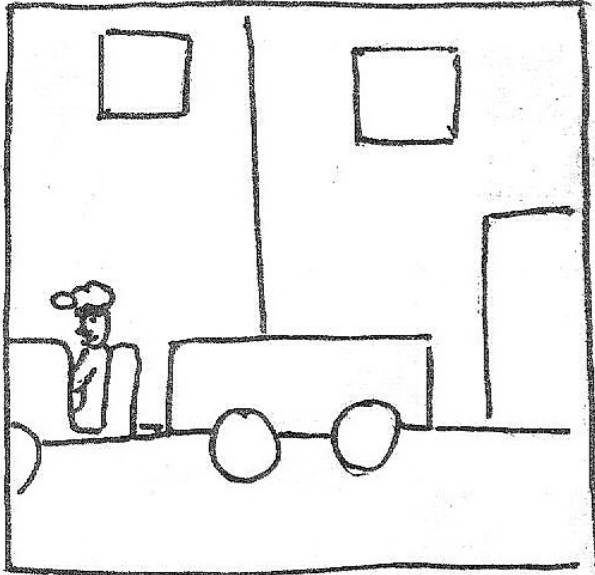

SI AL REBOST TENS FERRALLA
DONA-LA A LA QUITXALLA

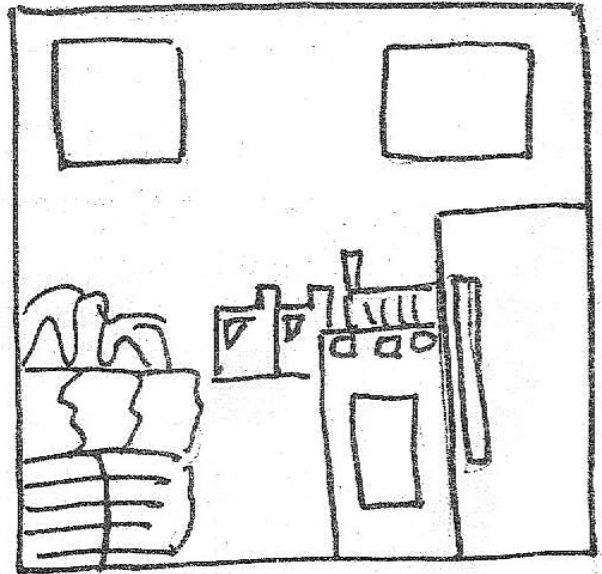

QUAN EL CONTENIDOR ARRIBA
LA QUITXALLA CRIDA "VISCA"

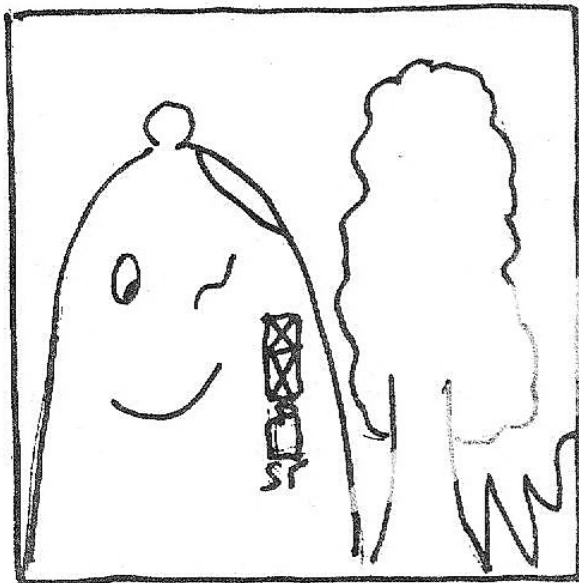
MINI AUCA PER CONSERVAR LA NATURA
oo

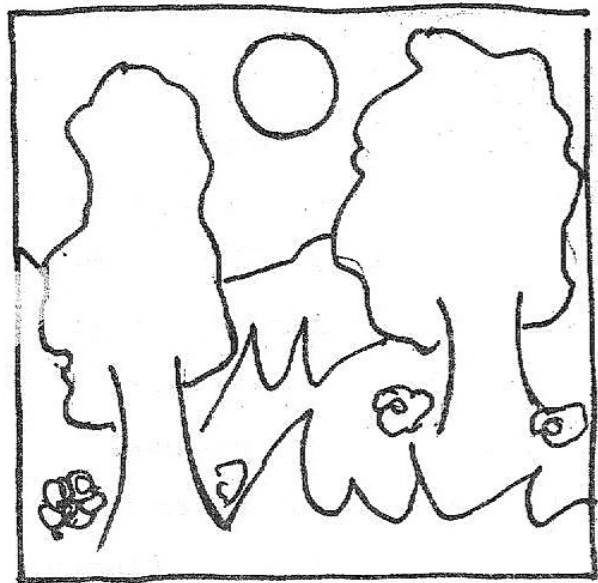
LLA GENT GRAN VAN AMB TRACTORS
PENSA: "QUE TREBALLADORS"

HO HEM DE TENIR BEN ORDENAT
PER TENIR-HO BEM CLASSIFICAT

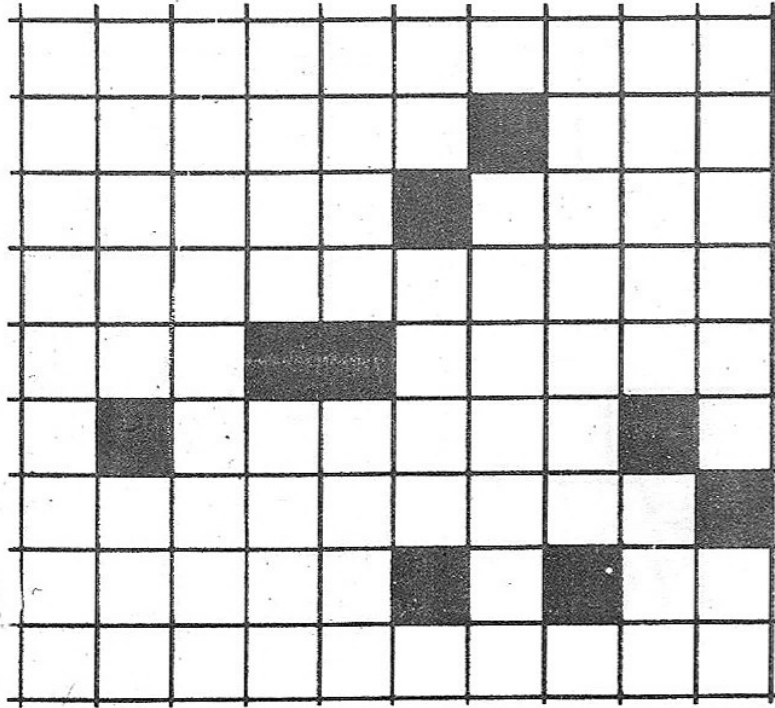

EL CONTENIDOR VERD,
DE VIDRE N'ÉS MOLT ESPERT

TOT BEN RECICLAT
EL MEDI AMBIENT HEM CONSERVAT

Entreteniments

MOTS ENCREUATS

HORITZONTALS.

- 1.- Ciència que tracta les dades dels esdeveniments històrics.
- 2.- Roca sedimentària calcària. Agrupació General Revolucionària.
- 3.- Escriptor llatí. Un Sant tot desgavellat.
- 4.- De petits mastegàvem tronquets d'aquesta planta.
- 5.- Tres vocals. S'està, no es mou.
- 6.- Consonant. Farà anar l'aixada. Vocal.
- 7.- Antiga ciutat de Mesopotàmia.
- 8.- Privat d'òrgans genitals. Mil. Símbol de l'actini.
- 9.- En femení, relatiu als planetes.

VERTICALS.

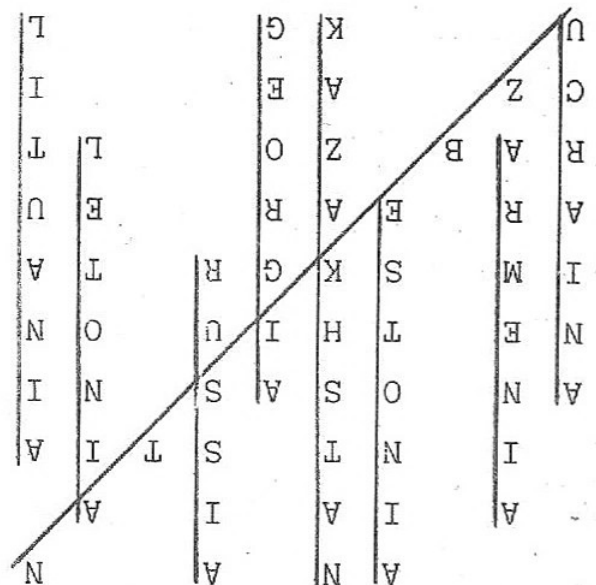
- 1.- Un dels senyors que regeix Andorra.
- 2.- Cilindre, corró. Teixit de seda.
- 3.- Oligocènica.
- 4.- Infanta, nena. Al revés anusa, nua.
- 5.- Al revés, prefix grec que vol dir "pedra". Prefix Llatí que denota un segon lloc o càrrec.
- 6.- Article femení. Al revés, forma del verb fer. Consonant.
- 7.- Cero. Al revés, que manifesta amor, en femení.
- 8.- Vitorio (Genova 1922) actor teatral i de cinema italià. Consonant.
- 9.- En femení, que té la naturalesa de foc. Grup de llengües que es parlen a Xina i Tailàndia.
- 10.- Dona natural d'Artà, Mallorca. Nom de la lletra K.

SOPA DE LLETRES

E	C	H	A	N	T	A	Y	P	N
N	A	V	I	A	K	I	W	A	H
D	I	E	N	T	E	S	T	I	A
A	N	Z	O	S	A	S	E	N	I
N	E	I	T	H	I	U	Q	O	N
I	M	J	S	K	G	R	I	T	A
A	R	H	E	A	R	J	Y	E	U
R	A	B	I	Z	O	V	W	L	T
C	Z	E	Q	A	E	P	E	H	I
U	I	N	E	K	G	I	Z	D	L

Buscant dintre del recuadre hi trobareu els noms de 9 repúbliques de l'antiga URSS.

SOLUCIONS

HORIZONTALS.

- 1.- Cronologia. 2.- Oolita.
- AGR. 3.- Pint. Asnt. 4.- Rega-
- lessia. 5.- Iou. Roman. 6.- N.
- Cavara. A. 7.- Ctesifont.
- 8.- Eunuc. M. Ac. 9.- Planeta-
- ria.

VERTICALS.

- 1.- Copríncep. 2.- Roleu. Tul.
- 3.- Oligocena. 4.- Nina. Asun.
- 5.- Otll. Vice. 6.- Ia. Fare.
- T. 7.- O. Amorosa. 8.- Gassman.
- R. 9.- Ignia. Tal. 10.- Artana.
- Ca.

AMB POQUES PARAULES

Tots els matins del món

"Tots els matins del món són camins sense retorn". Cada instant és únic, irrepetible; el temps passa i queda enrera tot allò viscut. "Tots els matins del món", excel·lent llibre de Pascal Quignard; excel·lent pel·lícula d'Alain Corneau amb una banda sonora senzillament memorable, del català Jordi Savall.

Aquesta obra intimista, lírica, subtil, cadenciosa, calma com el vol d'un ocell, ens parla de la música, de l'art, de la vida. I ho fa des de la senzillesa, de la contenció, d'un fluir serè i alhora profund de mots i d'imatges que evocuen el gran drama de l'existència: la recerca d'un sentit. Dos món, dos conceptes diferents de la finalitat de l'art. Sainte Colombe, l'artista total, que cerca únicament la veritat que brolla del seu interior, lluny de la vanitat

i de la fama. Marin Marais, el seu deixeble, jove promesa, àvid d'èxits, de popularitat, de diners, de poder. La cabana o el palau. La vida apassionada lliure, lluny de convencions i protocols; o la cort, la cambra del rei, l'art com a entreteniment de ments ocioses. Al bell mig, la música, sempre la música.

La càmera es mou lentament damunt les cares, els objectes, les natures mortes: l'afany per atrapar el temps, per tancar-lo, per fixar-lo eternament. El pinzell que llisca damunt d'un quadre és com el so de l'arquet de la viola. El so de l'orina damunt la neu és com el picat dels ornaments. I tot és música. Música més enllà del silenci, de la mort, de la vida, del remordiment, del temps que passa i ens consum. Música com un pont que enllaça amb tots els camins sense retorn. Amb

aquells que han mort i que estimàvem o que no vam saber estimar: la senyora de Sainte Colombe, Madeleine..., i que estimem encara. Amb la cendra que resta en els nostres llavis, amb el consol d'evocar-los cada matí de la nostra vida.

La nit és freda, clara, nítida. Sona la música que omple el silenci de les ombres envellides. Dues violes per dir coses que no abasten les paraules. Dos homes, dos músics,

lluny del palau, sentats dins d'una cabana, interpreten "Els plors". Les mans, tan diferents perfectament acompassades mouen l'arquet damunt de les cordes. El cant de les violes puja amb la primera llum de l'alba. Els dos homes ploren, reconciliats: una sola música. Despunta el dia. Mentre llisquen les llàgrimes lentament en el seu rostre, s'adrecen un somriure. Tots és els matins del món són camins sense retorn.

Felip Gallart i Fernàndez

HUMOR

Tipus Retrospectius

Un endemoniat

De les "Memories" de Montes, manuscrit amb català, i que actualment es desconeix on pot trobar-se, va pendre nota el erudit José Pleyan de Porta per la seva obra "Efemérides Lleidatanes", la següent notícia: "Dia 14 de juliol de 1777, és penjat a la tarda d'aquest dia un famós "reo", siguent després decuartitzat i colocats els seus membres a la porta del Pont camí d'Aspa i a la porta de la Vila.

Lluís Roca en "Fastos Ilerdenses", Lleida 1872 anota: "Es conduit a la "forca" (horca) ha on va ser sentenciat a mort i després descuartitzat, el famós reo Francisco Urgell, d'Agramunt, convicte però ni així en les seves últimes hores va confesar-se d'haver assassinat d'una forta ganivetada al pit a un capellà, que l'havia llogat com a manobre de paleta, sense haver-hi cap altre motiu

que fer-lo esperar que acabés d'afeitar-se per pagar-li els jornals que li reclamave.

Va viure a Aspa de 1755 a 1777 (segons consta a l'arxiu parroquial escrit per Josep Costa (1854), el capellà Josep Boch, que va confirmar, morint a mans airades, el preàmbol en què encapçalava nombrosos testaments: "Com ningú amb carn mortal pot evitar el perill de la mort i no hi ha cosa més incerta que l'hora i lloc en que em de fer-ho, per això jo ... etc.

L'any 1777, en ocasió de la construcció de les "cocheres" i el pou en el Palau que hi havia a la referida localitat, va haver-hi algunes qüestions entre els obrers; el capellà veient que el culpable de tots els aldarulls no era altre que Francisco Urgell, natural d'Agramunt, home de perverses costums i que (segueixo amb la

versió de Josep Costa) presumia de tenir tractes amb els dimonis, el va despedir de l'obra. La reacció d'Urgell fou la que corresponia a un subjecte tan descomunal, i va assassinar al clergue amb una ganivetada.

Posat al "Cepo" i conduït cal a la capital de Lleida. Fou sentenciat a mort i a morir penjat. Alguns capellans varen fracassar en l'intent de confesar-lo. Quan el portaven cap a la forca invocava els dimonis, diguen-los que l'havien enganyat, ja que li varen prometre que si es confesava no el penjarien. Quan el botxí, el dego-

llador li va donar l'empenta digué cridant el dimoni: "F... P..., m'has enganyat".

Després de la exacució es va alçar un vent tan fort, que arrancava els arbres. El religiós que assistí al trist acte va dir als fidels que no resessin l'oració acostumada.

Josep Costa Acaba les notes relatives a aquest assumpte escrivint, que tot era conforme amb allò que li havien explicat els més vells del poble i que a aquests el hi varen explicar els seus pares, que foren testimonis oculars.

Jomaes

HUMOR

Cartes a un psicòleg

Senyor metge:

Gràcies per encoratjar-me a continuar amb la teràpia. Ja li explicava l'altre dia la necessitat que tenia que algú m'escoltés i si de tant en tant m'alliçona o em fa reflexionar, millor que millor.

Vosté m'aconsella, com d'altres vegades, que per sortir de la raresa li parli dels sentiments immediats, d'allò que de cop i volta em roda pel cap. Això en el meu cas, ja li ho he comentat també moltes vegades, és del tot impossible; no hi cabria ni en un llibrot del "Reader's Digest" d'aquells grossos que enviaven folrats de pell. No veu que en treballar quasi sempre sol no paro de barrinar tot el dia, quasi mai de la feina i sempre de rareses, però no paro. No, no és possible explicar-ho tot.

Però miri, ara que hi es-

tic ficat penso en La Femosa, recordant el divendres passat que hi vaig entrar per portar la seva carta. És una cosa rara aquella "casa", aquella casa, aquella gent, aquella idea.

Estaven una colla de gent, tots encafurnats i parlant de poesia, vés quin gran tema!. Llàstima que vaig fugir ràpid, però ara m'intriga que pot ser interessant de la poesia, com pot mantenir-se una conversa així, tan elevada, amb gent normal, pagesa com jo. De fet això "d'Associació Cultural" fa por, xerrar, batre i rebatre, parlar de cultura, ui! quin rotllo. I miri que jo sóc precisament amic dels rotllos rars i converses inintel·ligibles, però això de la cultura així dit oficialment fa por.

El que em confon més encara és que tot i semblar o ser un rotllo, allò sembla que rutlli, s'hi veu gent que va hi

vé, fan aquesta revista, promouen exposicions, i sobretot xerrades, vinga xerrar; a més enguany no sé què celebren de fa 25 anys.

Si val que li sigui franc, recordant aquell ambient del divendres passat, deu sé, interessant, em ve la imatge de grups juvenils que van sortir com bolets als anys setanta pels pobles de per aquí, a la vora de les parròquies, cantant amb la guitarra unes cançons desconegudes i en català, que feien tancar els ulls i juntar les mans als qui les cantaven. La veritat és que jo ho vaig viure o més aviat veure des del passadís del local, era massa petit, la germana uns anys més tard me n'ha explicat l'esperit

veritable, tot era fer cultura, xerrades, llegir, cantar, cinefòrums, fins i tot poesia, amb un aire alternatiu de menjar-se el món, llàstima que la gana s'acabés aviat.

I sembla que aquell esperit continua allà al carrer dels Gallart, potser sense aquella golaheria juvenil, però ells continuen parlant i semblen feliços movent-se en aquell ambient.

A la fi senyor metge, potser encara millor que la teràpia seva, seria el fer-me asidu d'aquella gent, ves a saber si entre les seves tertúlies hi ha temes tant rarets com els meus, ja que si són capaços de parlar de poesia...

Catxepet

FOLKLORE ARTESENC

Jocs i entreteniments (14)

JOCS DE CORRER

oooooooooooooooo

Amb el títol genèric de "jocs de córrer" volem explicar, tot seguit, uns quants jocs diferents l'activitat principal dels quals era la de córrer. Tant si es guanyava com es perdia, tots els nens i nenes guanyaven el mateix: un tip de córrer:

JUGAR A CORRER:

En aquest entreteniment hi podien prendre part tants jugadors o jugadores com vulguessin. Normalment pagava el darrer que s'afegia a la colla i sinó es feia a sorts. El joc consistia en què el que pagava, havia d'empaitar a un altre jugador (qualsevol) i agafar-lo, encara que n'hi havia prou en que només el toqués. Tots els jugadors havien de valdre's de les seves cames per no ser agafats. El jugador que pagava, si s'adonava que el jugador que perseguia corria més que ell, podia canviar d'objectiu sempre que vulgués. Un cop tocat un jugador, aquest pagava i i l'altre es posava a córrer. El terreny de joc era un carrer, una era o el mateix pati de l'escola i ningú s'allunyava d'aquest espai.

A TRENCAR FIL:

Aquest joc era ben igual que l'anterior, només variava en que, el que pagava, havia d'empaitar sempre a un únic jugador (no podia canviar voluntàriament d'objectiu), però si mentre intentava d'agafar-lo un altre jugador passava corrent entre tots dos (a "trençar fil") llavors havia d'aconseguir, obligatòriament, al que havia tre vessat i així tantes vegades com s'escaigués o fins que aconseguia de tocar-ne un perquè el rellevés en el joc.

LA SERP:

Aquesta era més que res una distracció de nens i era, en certa manera, una mica cruel. Hi prenien part tants jugadors com

vulguessin, com més millor. S'agafaven tots de les mans fent una llarga cadena; els més grans i corredors es posaven al davant i els més petits o poc corredors al darrera. Tots els jugadors sense deixar-se de les mans es posaven a córrer en filera i quan al del davant ja li semblava que la cadena humana ja havia agafat prouta velocitat, s'agafava amb les dues mans al jugador del seu darrera, s'estrebava tot aturant-se en sec, fent de manera que tota la filera s'anés tancant sobre si mateixa com una mena d'espiral (serp) de tal manera que mentre els del centre corrien poc, els jugadors cuers anaven agafant cada cop més velocitat fins que no podien més i queien o sortien disparats desganxant-se dels altres. Aquest joc encara que no sempre, es jugava a les eres perquè així els jugadors cuers quien sobre la palla i no es feien mal.

EL BLOC:

També era un joc que hi prenien part tants jugadors com vulguessin. Per començar es dibuixava a terra (gairebé sempre a tocar una paret) un quadre més o menys gros el qual faria de "cau". En començar el joc, el jugador que li tocava de pagar, sortia del cau posant sempre les mans juntes i amb els dits encreuats al seu davant, en cap moment no havia de separar-les, ja que si ho feia, els altres l'empaitaven a cops fins que tornava al cau. A cada sortida, el que pagava, havia d'intentar tocar un altre jugador i, quant ho aconseguia, ell i el jugador tocat havien d'apretar a córrer cap al cau, doncs els altres els empaitaven a cops. Un cop ja eren dos jugadors al cau, un d'ells (indistintament) tornava a sortir a tocar-ne un altre, sempre amb les mans juntes. El que restava al cau també intentava tocar altres jugadors, però tocant sempre, almenys un peu, el cau, ja que si se n'apartava més li pegaven. En un moment donat, quan el seu company estava a punt d'atrapar-ne un altre jugador, acorralant-lo, el jugador del cau, ara podia sortir (amb les mans juntes) a ajudar-lo i un cop tocat, els tres es posaven a córrer cap el cau. Quan ja eren tres, un es quedava al cau i els altres dos surtien, però ara els dos agafats de la mà. Mentre aquesta perella corria aconseguint jugadors, aquests

procuraven, pel darrera, donar-los cops a les mans agafades perquè es deixessin i si ho aconseguien els arremetien a cops fins al cau. El joc seguia anant tocant jugador darrera jugador i per a fer-los anar al cau, però del cau només sortia una parella cada vegada. Els del cau, pel seu compte, podien fer "cadena" (agafar-se de les mans i allargar-se cap enfora per tocar algun jugador. Quan ja només quedaven dos jugador i se'n tocava un, el que quedava era empaitat per tots els altres el qual s'havia de refujar també al cau i seria el que pagaria en recomençar el joc.

LA LLEBRETA:

En aquest joc, que era una distracció tant de nens com de nenes, hi podien prendre part tots els jugadors que vulguessin. Hi havia quatre menes de jugadors: un feia de "llebreta", un altre de "pagès", un tercer "d'alcalde" (amo dels gossos) i la resta de jugadors o jugadores feien de "gossos".

El joc venia a representar que la llebreta estava a l'hort del pagès menjant-se-li les verdures i no hi havia manera de fer-la marxar si no era amb l'ajuda dels gossos. El joc començava amb un diàleg del pagès amb la llebreta:

-Llebreta fuig d'aquí!!

-Jo no vui fugir.

-Mira que et tiro un tiro.

-Tirament dos.

-Mira que vai a veure el senyor Alcalde.

-Ves-hi.

El pagès deixava la llebreta i anava a trobar el senyor alcalde i li demanava els gossos tot dient-li:

Senyor alcalde reclamant,

tinc la llebreta al camp

que em se menja l'anciam (o el que fos)

si em vulguessiu deixar els gossos?.

Normalment l'alcalde el feia passar amb raons tot traient-li qualsevol excusa: "no que ara dormen", "no que ara mengen", "no que estan malalts", etc, etc.. Com que mai no se sabia el que

l'alcalde respondria, tots, gossos i llebreta, estaven amatents per si l'alcalde els hi deixava. Si no els hi deixava, el pagès se'n tornava altre cop a la llebreta i es repetia el mateix diàleg i altre cop a veure l'alcalde i altra vegada tots a l'aguait per saber la resposta de l'amo dels gossos, el qual esperava el moment que els jugadors estaven més distrets per dir: "prent-los!". En aquest moment els gossos (fent bup bup) es llençaven a empaitar la llebreta, la qual igualment amatent havia de fugir. Si la llebreta aconseguia d'esquivar tots els gossos i anar a tocar al senyor alcalde, el recomençar el joc tornava a fer de llebreta, però si era agafada per un gos aquest seria el que faria de llebreta.

A FITA:

Joc tant de xiquets com xiquetes. Hi prenien part tants jugadors com vulguessin. Els jugadors o jugadores es triaven per a fer dos equips el màxim d'equilibrats, llavors, en el terreny de joc (normalment una era) es feia una ratlla al mig per dividir-lo en dues zones o territoris. Als extrems més allunyats de la ratlla central, cada grup dibuixava un flendi on hi col.locava tot tipus d'objectes (habitualment roba dels mateixos jugadors; bufandes, gerxeis etc.). El joc consistia en que els jugadors de cada equip havien d'intentar robar les prenes del flendi oposat i portar-les al seu. Quan un jugador treuava la ratlla divisòria i entreva al territori dels contraris per anar a prendre alguna peça, havia de córrer prou perquè cap jugador contrari l'agafés o el toqués, perquè si era tocat automàticament quedava "fitat" en aquell lloc i hi havia de restar fins que algun altre jugador del seu equip treuava la ratlla l'anés a rescatar només tocant-lo, això és clar, no volia dir que no tornés a quedar "fitat", doncs els jugadors contraris estaven sempre vigilant-lo. D'aquesta manera hi havia més feina, moltes vegades, a "desfitar" companys que a prendre peces dels contraris.

Quan un jugador quedava fitat prop de la ratlla divisòria (a unes quantes passes) i no se'l podia rescatar perquè estava emboltat de jugadors contraris, els jugadors feien una cadena hu-

mana agafant-se de els mans, mentre un jugador mantenia un peu dins la seva zona, els altres s'estenien fins a tocar el company fitat; això havia de fer-se el més de pressa possible, ja que mentre els jugadors s'entretienien per a desfitar el company, els contraris ho aprofitaven per anar a robar-los prendes.

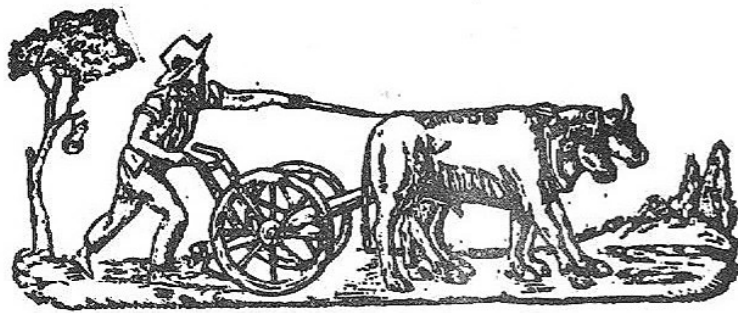
El joc s'acabava quan un equip aconseguia de robar l'última peça del fledi contrari o (que venia a ser em mateix) quan tots els jugadors d'un equip quedaven fitats. El que passava sempre, però, és que s'acabava el temps de jugar i cap aquip havia guanyat, això sí, tots els jugadors s'havien fet un tip de córrer.

EL MOCADOR:

També és un entreteniment que hi jugaven tant nens com nenes. Entre els participants s'havia de triar dos equips del mateix nombre de jugadors. Al centre del terreny de joc es feia una ratlla i apartir d'aquesta ratlla a unes quinze passes (més o menys a banda i banda, dues ratlles més que és on es col.locarien, afilerats els jugadors dels dos equips. Els jugadors tots tenien un número que corresponia al número d'un jugador contrari. Quan tots els jugadors ja sabien el seu número i estaven col.locats al seu lloc, un altre jugador que feia d'àrbitre, es posava en un extrem de la ratlla central; aquest agafava un mocador (o un altre tros de roba) i quan començava el joc, l'àrbitre estenia el braç amb el mocador a la mà i cridava un número (el que li vingués al magí en aquell moment). Els dos jugadors o jugadores de cada equip que tenien aquell número sortien disparats cap el centre per si podien agafar el mocador de la mà de l'àrbitre; el primer jugador que l'agafava se n'havia d'entornar corrent al seu lloc, però l'altre l'havia de perseguir per poder-lo tocar, si el tocava aquell jugador quedava desqualificat i sinó, el desqualificat era ell. Ara l'un, ara l'altre, però sense cap ordre, l'àrbitre anava cridant els jugadors. Guanyava l'equip que menys jugadors tenia desqualificats.

A.C.

LA FEMOSA

25 ANYS